

K rozvoji polního systému velení

Ve dnech 5.—8. 1. 1971 proběhl ve VA AZ seminář k rozvoji velení, kterého se zúčastnili zástupci složek a správ MNO, pracovníci v oblasti velení ve vědeckovýzkumné základně, VA AZ, vojenských okruhů, armád a některých svazků ČSLA. Než vyjdou souhrnné materiály z tohoto semináře, chceme seznámit příslušníky naší armády s hlavními myšlenkami základního referátu, který přednesl generálmajor ing. Miloslav ZÍKA.

V úvodu rozebral cíle a poslání semináře, historický vývoj rozvoje velení v ČSLA v šedesátých letech a delimitace odpovědnosti jednotlivých složek MNO a vědeckovýzkumné základny při uskutečňování komplexní koncepce rozvoje polního systému velení v ČSLA.

Rozvoji velení vojskům byla v posledních letech u všech armád Varšavské smlouvy a je i v současné době věnována náležitá pozornost ve štábu Spojených ozbrojených sil. Přesto v ČSLA existuje dosti neujasněných otázek v oblasti koordinovaného a koncepčně řízeného rozvoje velení.

Současný stav velení neodpovídá požadavkům ani po stránce metodické, ani z hlediska technických prostředků, které zabezpečují moderní vědecké formy velení. To se projevuje v disproporcích mezi požadavky na velení a mezi jeho konkrétními možnostmi.

Příčin, proč tento stav je, může být několik. Vyjdeme-li však z celkových rozborů ÚV KSČ a zasedání pléna ÚV KSČ v prosinci 1970, které ukázalo na podsta-

tu cílů kontrarevolučních sil a důsledky, které z toho vyplynuly, musíme říci, že základní příčina tkví v tom, že rozvoj velení byl oblastí, kde dlouhodobé působení oportunistických a pravicových sil napáchalo obrovské škody.

Všichni pracovníci v oblasti velení víme, že v současné době vlastně neexistuje určité zastřešení tohoto bezesporu významného oboru rozvoje velení. Chybí též vymezit správné proporce mezi vědeckovýzkumnou a funkčními složkami v procesu velení. Odborová vědeckovýzkumná základna (hlavní v oboru teorie velení), která po dobu několika let byla hlavním nositelem úkolu budování nového systému velení, v celé různorodé a široké variantě různých aspektů s ním souvisejících, nebyla jednotně účelově a koncepčně řízena ani koordinována. O tom svědčí např. zkušenosti z K 404 VA AZ Brno, kterou nikdo neřídil a v letech 1968—1969 byla dokonce nucena postavit si sama iniciativně úkoly vědeckovýzkumné práce z oblasti teorie velení. Byly to však úkoly, které byly zaměřeny spíše na pomoc vlastní katedře růstu jednotlivých učitelů, než-li jejich využití ve vojscích. Podobná situace byla ve VZÚ 401.

A tak tedy rozvoj velení, dá-li se to tak nazvat, byl uskutečňován postupným zkvalitňováním systému velení, živelně a nekoordinovaně bez koncepce.

A takovouto koncepci dosud nemáme a nepřepokládáme, že se sama živelně vytvoří, anebo že ji zpracuje nějaká složka, či instituce, která jedine z titulu toho,

že se zabývá problematikou velení — či problematikou řízení — patří do oboru **teorie velení**.

Stojí tedy před námi úkol: **Při respektování všech zásad koaliční spolupráce vybudovat nový všem zvláštnostem a specifikám naší armády odpovídající systém velení.** Tzn. podrobně programově rozpracovat zámysl, který bude v souladu s celkovou koncepcí rozvoje ČSLA a celého branného systému ČSSR, jejich současných i perspektivních možností, technickým rozvojem, kadrovými možnostmi a předpoklady, to znamená v podstatě vypracovat a přijmout z kladné koncepce rozvoje velení — koncepci koordinovaného, cílevědomě rozpracovaného a upřesňovaného budování systému velení.

Zavedení takovýchto zásad řízení a velení vyžaduje čas, techniku a dobře připravené kádry. Musíme ovšem vyjít z dosažené úrovně, opřít se o výsledky vědeckovýzkumné základny, o výsledky studijních prací a jednotlivých dílčích shrmmáždění k této problematice, jak na půdě GS ČSLA, tak i v rámci štábu spojených ozbrojených sil.

Historický vývoj rozvoje velení v ČSLA v šedesátých letech

Rozvoj velení jako objektivně nutný proces postupného zkvalitňování systému velení vojskům, realizovaný s cílem odstranit disproporce mezi možnostmi ozbrojených sil a možnostmi systému velení, je již téměř 10 let jedním z ústředních problémů v naší armádě.

Potřeba zabývat se otázkami v konkrétních společenských soustavách — především pak ve specifických společenských soustavách, kterými jsou vojenské soustavy (armády vyspělých států) — se objevila jako ústřední problém v poválečných letech bouřlivého rozvoje vědy a techniky. Hromadným zavedením ZHN se strašnou ničivou silou v padesátých letech dochází k takovým změnám ve způsobech a formách bojové a operační činnosti vojsk i v pojetí ozbrojeného zápasu v příští možné válce, že tradičně platná zásada o dialektické návaznosti z konce minulé války se začátkem příští války — z hlediska prostředků vedení operací — obecně končí svoji platnost a ztrácí své opodstatnění.

Bojové, operační i strategické možnosti ozbrojených sil se nesrovnatelně zvětšily, technický prvek v podobě raketové i ostatní moderní vojenské techniky zněkolikanásobilo palebnou i údernou sílu armád, jejich manévruschopnost, rychlost i akceschopnost.

Cílem semináře proto bylo:

a) seznámit všechny účastníky se stavem v oblasti rozvoje velení a zahájit tak integrované úsilí ve všech směrech rozvoje velení v ČSLA.

b) ujasnit si základní aspekty. Jak chápat rozvoj velení v ČSLA a vytvořit předpoklady pro rozpracování rámcové linie koncepce rozvoje polního velení v roce 1971 a další koncepce v roce 1972,

e) ujasnit si jak využívat současnou techniku MAV v metodice operačních štábů,

d) stanovit si, jak procvičovat používání zavedené techniky,

e) ujasnit si, jak ovlivnit myšlení velitelů a štábů v nastávající etapě rozvoje velení velitelskou cestou a jak k tomu zaměřit seriál článků ve vojenských odborných časopisech,

f) ujasnit si vzájemnou působnost a odpovědnost za rozvoj velení a vzájemné vztahy jednotlivých prvků vědeckovýzkumné základny při řešení celého komplexu úkolů této problematiky.

Systém velení ve sféře technických prostředků velení, stylu a metod práce i materiálního a technického vybavení orgánů velení zůstal však jakoby netknutý těmi změnami a v podstatě přežívá systém velení z konce II. světové války. Rozbor a hodnocení situace v tomto ohledu vedla proto k závěru, že vyvstává objektivní nutnost řešit historicky existující disproporce mezi možnostmi ozbrojených sil a v podstatě velmi omezenými možnostmi dosavadního systému velení.

V historii vojenské vědy se totiž zcela zákonitě systém velení, který chápeme jako souhrn sil a prostředků, opožďoval za rozvojem vlastní řízené soustavy, tj. ozbrojenými silami. Tato zákonitost vyplývá ze skutečnosti, že systém řízení je vždy určitou „nástavbou“ řízené soustavy. A právě v padesátých letech došlo k takovému prohloubení existujících disproporcí k jakým ještě v historii vojenství nedošlo a jejichž důsledky všichni v denní praxi cítíme.

Proto nutnost řešit velení (jakožto specifický případ řízení v armádě) vyvstala tedy z objektivního procesu společenského rozvoje a rozvoje vojenství v poválečných letech. Souběžně s negativními důsledky vědeckotechnického rozvoje v armádě — ve vztahu k systému velení — přináší bouřlivý rozvoj vědy a techniky

řadu pozitivních poznatků v těch vědních oborech a disciplínách, které si vytknuly za předmět svého zkoumání řídicí (informační) procesy a stejně tak v oblasti technického rozvoje organizační a výpočetní techniky, jakož i techniky určené především ke zkoumání a uschování informací v řídicích procesech.

Historické podmínky vzniku „problému velení“ v armádě můžeme tedy v nejobecnější rovině charakterizovat jako důsledek vědeckotechnické revoluce ve vojenském, kdy nutnost zkvalitnit a zrychlit velení na jedné straně je podepřena možnostmi realizace na straně druhé. V daném historickém období v tomto směru sehrála velmi kladnou roli Vojenská akademie Antonína Zápotockého. V rámci akademie bylo na podzim 1958 zřízeno první vojenskovědecké pracoviště pro otázky velení, které během tří let vypracovalo základní studie o možnostech mechanizace a automatizace velení v ČSLA a zároveň zpracovalo první projekty operačně taktických úloh na samočinném počítači.

V březnu r. 1965 proběhla vědecká konference ministerstva národní obrany k rozvoji velení, která projednala a schválila první hypotézu koncepce rozvoje velení ČSLA a přispěla ke zřízení samostatného Vojenskovědeckého oboru — teorie velení. Hypotéza koncepce rozvoje velení, zpracovává do sítového grafu (s uplatněním metody CPM), vytyčovala nejen obsahové, ale i organizační problémy rozvoje velení zhruba na perspektivu 15 let s plným respektováním podílu všech základních složek a institucí na cílevědomém, plánovitém a koordinovaném rozvoji velení v naší armádě. Formulovala cíl procesu zkvalitňování a zrychlení velení vojskům, tj. dosažení souladu mezi charakterem objektivních procesů ozbrojeného zápasu a metodami jejich rozpracování v informačních rozhodovacích procesech s prohloubením gnoseologické způsobnosti systému velení ve směru k zákonitostem ozbrojeného zápasu vcelku a při fungování soustavy ozbrojených sil zvláště.

Cílem bylo

1. Systematicky teoretickým rozpracováním jednotlivých disciplín teorie velení jako vědeckého teoretického a metodologického základu dosáhnout kvalitativně nového systému velení.

2. Mechanizací a automatizací informačních a rozhodovacích procesů v rámci současných podsystémů velení postupně uskutečňovat funkční strukturální přestavbu celého systému velení. Technickým rozvojem prostředků organizační a vý-

početní techniky dosáhnout potřebné úrovně materiálně technického zabezpečení jednotlivých orgánů velení.

3. Výchovu kádřů organizovat systematicky a s nutným předstihem. Časově předpokládala hypotéza realizovat tuto koncepci takto:

A. Rozpracování teorie velení chápat jako průběžný úkol v návaznosti na postup řešení v dalších oblastech;

B. Mechanizaci a automatizaci informačních a rozhodovacích procesů (tzn. projektování v oblasti mechanizace a automatizace) realizovat ve třech postupných etapách;

C. V oblasti taktického rozvoje mechanizační a automatizační techniky předpokládala hypotéza čtyři etapy;

D. V oblasti přípravy kádřů pak realizovat hypotézu ve dvou etapách.

Výsledkem konference byl tedy nástin hlavních myšlenek hypotézy, která neřešila podrobnosti, ale orientovala se jen na principiální otázky a problémy. Její význam a přínos můžeme spatřovat především v tom, že

— stanovila perspektivní cíle v procesu rozvoje velení v ČSLA,

— naznačila zdůvodněný možný způsob realizace tohoto cíle v podmínkách ČSLA,

— vymezila základy obsahové struktury teoreticko-metodologické báze nového vojenskovědeckého oboru — oboru teorie velení,

— vypracovala principy prvotní delimitace odpovědnosti za splnění konečného cíle rozvoje velení v jednotlivých dílčích sférách a oblastech,

— podtrhla význam a důležitost souběžně — a z hlediska předpokládaných narůstajících potřeb — a předstihem organizované přípravy kádřů pro rozvoj velení vojskům.

Bohužel, tyto cíle jsme neplnili.

Významný podíl v rozvoji velení v šedesátých letech měl **VzÚ 401**.

Při jeho založení (SMA 401) byl tento prvek vědeckovýzkumné základny hlavním a v té době jediným střediskem tvorby nového automatizovaného systému velení. V tomto období byl však opomenut význam VA AZ, jejich odborných kapacit a význam funkčních orgánů GŠ.

Průběh osmi let existence ústavu ukázal, že postupně ujasňování rozsahu a šíře problémů spojených s výzkumem a tvorbou nového systému velení a řízení v ČSLA našlo praktické uplatnění v rozsáhlých a náročných pracích, ale z hlediska řešení celkového systému velení jen dílčích úkolů.

Zpočátku řešil převážně úkoly mírového systému prací složek MNO. Dlouho si hledal profil, který nabyl vrcholu v době, když se konsolidoval a vyškolil pro práci svoje kádry. Zde velkou úlohu sehrálo kopírování amerických armádních systémů, jakož i násilná aplikace přenesená z civilního života. Postupně opouštěl práci s racionalizací a malou a střední mechanizací. Tuto problematiku dodnes nikdo neřeší. Koncept práce si určoval sám, neboť funkční složka GŠ/OS-OMA nemělo v té době jasno, jak rozvoj velení řídit. Více světla do této oblasti vnesla právě konference MNO o velení. Začaly první pokusy o formulaci působnosti ústavu jako jediného orgánu odpovědného za rozvoj velení ČSLA. (tedy nejen už za automatizaci). Tuto skutečnost potvrdil nový model MNO v roce 1967. GŠ/OS byla odňata odpovědnost za rozvoj velení a přenesena na Stálou komisi rozvoje velení (třeba říci na prvek, který nemohl nikdy nahradit funkční orgán). Bylo uloženo, že VzÚ bude řešit jak oblast teorie, experimentu, tak realizace automa-

tizace velení — tedy všechno v celé ČSLA.

I přes tyto stinné stránky VzÚ 401 má významný podíl v dosavadním rozvoji velení. Vytvořil velký kus práce pro další rozvoj, má kádr odborníků a má své pevné místo v celkovém systému vědeckovýzkumné základny. Bez pracovníků — profesionálů v oboru velení na poli teoretickém i programátorském — nemůžeme počítat s pronikavějšími úspěchy. Chceme-li však vyběhnout ze současné situace, musíme vymezit správné proporce mezi vědeckovýzkumnou základnou oboru velení (VA AZ a ústavy) a funkčními složkami MNO a GŠ, které jsou zodpovědné za další rozvoj velení.

Delimitace odpovědnosti

Při stanovení odpovědnosti a působnosti jednotlivých složek MNO/GŠ a jednotlivých úseků vědecké a pedagogické základny oboru teorie velení vychází navrhované řešení z dosavadních zkušeností a z toho, aby toto uspořádání nevyžadovalo převratné organizační změny.

Druhý bod základního referátu obsahoval tyto myšlenky:

Vědeckotechnická revoluce ve vojenském charakterizovaná souhrnem kvalitativních přeměn v armádě po druhé světové válce měla vliv na změny bojové činnosti vojsk a vyústila na snahu po novém pojetí řízení boje.

Hledisko času, prostoru a nepřetržitosti velení si vyžaduje vyřešení tohoto rozporu automatizací velení ji odpovídající organizační struktury štábu a metodiky práce.

Současná naše teorie i praxe velení je relativně zastaralá, neboť se jim dosud nepodařilo rozřešit disproporce mezi rozporu mezi skutečnou informační potřebou a dosavadními způsoby informačního zabezpečení.

V řešení velení vystupuje naléhavě problém řešení kvalit informací — jejich adekvátnost pro příslušný stupeň velení, aktuálnosti a komplexnosti,

Důležité bude i nové řešení spojovací soustavy přenosu dat, která zatím odpovídá pouze starému systému velení. Vlivem vědeckotechnické revoluce došlo k rychlému morálnímu opotřebení i této spojovací soustavy.

Současný hlavní proces vědeckotechnické revoluce neustále nezadržitelně naplňuje podmínky raketové jaderné éry,

ale neřeší rozpory mezi dosaženými možnostmi ničení a stupněm řízení vojsk a mezi možnostmi odstraňování následků.

Řízení je rozhodující prvek, který bez aplikace výsledků vědeckotechnické revoluce nebude stačit rozvoji v jiných oblastech rozvoje ČSLA. Může být jeho brzdou, a proto otázku vidíme v těchto souvislostech.

1. Technika, která zatím zesiluje je nom fyzickou schopnost člověka, dnes už zesiluje i jeho psychickou stránku a tím se mění úloha člověka v řízení.

2. Automatizace není pouze seskupení přístrojů, ale slouží k zabezpečení těch úkolů, které dříve dělal jen člověk. Dnes poznal funkci soustavy řízení, vzájemné její vazby a mohl se tak stát prvkem řídicím.

3. Nutnost automatizace, postupně na všech stupních s cílem dosáhnout integrace velení v závislosti na koaličním systému jak v ČSLA, tak v celém branném systému.

4. Racionalizace informací nutných pro velení naruší vžitě metody a práce štábů a tyto doznají strukturálních, organizačních a metodických změn.

5. Úkoly spojené s postupným přechodem na nový způsob velení vyžadují nový přístup ke vzdělávání kádrů. Půjde o to

nejen umět jednat s lidmi, ale mít komplexní pohled na řízený proces včetně znalosti organizace i technologické stránky činitelů, které ji ovlivňují.

6. Kandidáti na řídicí funkce musí mít vedle dosud požadovaných politických a odborných schopností systémového způsobu myšlení schopnost řídit cílově zaměřené složité lidské kolektivy a schopnost soustavně se vzdělávat.

Vyžadujeme 2 typy řídicích pracovníků:

— **typ velitele** — štábního pracovníka se znalostmi především stránky vojenské, technické a znalosti společenské a lidské stránky vědeckého řízení (jde o typického systémového pracovníka),

Třetí bod referátu obsahoval **zhodnocení současného stavu polního systému velení v ČSLA.**

a) **V oblasti organizačních struktur orgánů velení**

Současná organizační struktura velení ČSLA (pluk — armáda), která vychází ze zásady maximálně možné shodnosti sovětské a naší organizace orgánů velení, vytváří podmínky pro zabezpečení spolehlivého velení vojskům, pro práci štábů jak v mírových, tak i v polních podmínkách. Tuto strukturu nepovažujeme za bezchybnou, ovšem jednotlivé její organizační prvky, jejich vzájemná vazba i funkční vztahy odpovídající požadavkům soudobého boje, umožňují racionalizovat celý systém velení, zkrátit rozhodovací procesy a usnadňují rychlý přechod z mírového na polní systém bez velkých složitostí. Kromě toho zabezpečuje i potřebnou návaznost velení ze stupně po velitelské i odborné linii. V celém svém systému velení stanoví jeho vnitřní vazby a vtiskuje mu pevný organizační ráz.

Dosavadní nedostatky ve velení vojskům vyplývají z toho, že není v plné míře využito všech možností současné organizační struktury, především pak, že není zabezpečeno bezvadné fungování ostatních faktorů velení. Jde hlavně o plné využití možností lidského faktoru velení a jeho vhodné doplnění technickým faktorem, to je maximálním využitím a zapojením do procesu velení všech možností, které poskytují současný stupeň rozvoje vědy a techniky.

— **typ politického pracovníka** — kde bude převažovat společenská lidská stránka s dobrými znalostmi včetně vojenskými a rámcovými znalostmi technické stránky řízení v armádě.

7. Technika ovlivní nejen formu práce štábů, ale projeví se v zkvalitnění jejich produktivity formou nových unifikovaných dokumentů a informací nutných pro řízení. Vliv techniky se projeví ve složení a struktuře štábů, kde fyzickou stránku převzou stroje a pomohou člověku i v tvůrčích psychických procesech rozhodování.

8. Daná etapa do r. 1980 nebude etapou plné automatizace, ale předchodem od starého způsobu řízení k automatizovanému a integrovanému.

Velení vojskům v poli je založeno na centralizovaném řízení veškeré bojové činnosti a rozumné iniciativě podřízených při plnění stanovených úkolů. Velitel jak známo velí osobně nebo prostřednictvím svého štábu. K tomuto účelu se zřizují místa velení s příslušným vybavením, spojovací soustavy, radiotechnický systém pro zjišťování, rozpoznávání, uvědomování, u letectva pak i pro účely navádění a navigace.

Dosavadní organizační členění a systém míst velení na stupni front, armáda, divize, pluk (VS, TVS, PVS) odpovídají požadavkům soudobého boje. Obdobně je tomu i u frontového letectva, kde podle druhu boje a stupně velení se rozvíjejí VS, PVS, NS, SVS.

Místa velení jsou v současné době zabezpečena nejnutnějším počtem speciálních techniků, včetně dopravních prostředků. Zkušenosti ukazují, že dosavadní praxe v členění míst velení a jejich technické vybavení na všech stupních se vcelku osvědčuje a umožňuje rychle svinování a přemísťování a rozvíjení na novém místě velení.

Neodpovídá však z hlediska mobilizačního rozvíjení technickým a kadrovým požadavkům, které obecně na orgány velení klademe. Nedostatkem míst velení je **nesourodost štábních pracovišť a stále značný počet dopravní a spojovací techniky nutné k zabezpečení velení vojskům.** Současná štábní pracoviště prakticky neposkytují ochranu proti účinkům ZHN.

I přes to, že v ČSLA máme zavedeno určité množství mobilních prostředků velení, **na všech stupních velení využíváme stany jako centrum velení a plánování.**

Výstavba a perspektivní zaměření především mobilních prostředků pro výševojskové štáby není centrálně řízena.

Odstranění těchto nedostatků je řešeno vývojem nových scudových velitelských stanovišť (FILIP, VESTA B, VESTA C). Problém by zjednodušilo určení materiálního hospodáře pro štábní pracoviště.

Spojovací soustava ČSLA se plně opírá o zásady přijaté v Sovětské armádě a tyto jsou dostatečně známy.

Základem spojovací soustavy jsou spojovací uzly míst velení spolu s přímými rádiovými spoji, vícekanalové a radioreléové a linkové spoje, které široce využívají prostorově rozmístěné spojovací uzly.

Slabá místa spojovací soustavy spočívají především v

- nedostačujících možnostech utajení předáváných zpráv,

- nízké mobilnosti a malých možnostech manévru některých prvků spojovací soustavy,

- nízké odolnosti spojovacích prostředků vůči ZHN, radiotechnickému průzkumu a rušení,

- nízké mechanizaci zřizování a automatizaci zabezpečení spojení.

b) V oblasti automatizace a mechanizace velení

Řízení a velení v soudobém boji je velmi složité a klade značné požadavky na přesnost, pružnost, operativnost a zejména na rychlost velitelů štábů.

Prvek času, který je nositelem všech základních prvků vojenské reality a ve své prioritní formě existence nepodléhá vlivu žádného z nich, podstatně ovlivňuje metodiku a obsah práce velitelů a štábů a stává se jedním z rozhodujících činitelů při řešení a plánování bojového úkolu.

Rychlé zpracování veškerých potřebných informací a úplné vyhodnocení probíhajících událostí tak, aby odpovídalo optimální časové potřebě, vyvolává nejen nutnost vymýtit z práce velitelů a štábů všechno, co není důležité při řízení a velení podřízených vojsk, ale také vytvoření nezbytných podmínek pro rychlou a organizovanou činnost štábu. Máme na zřeteli nejen účelné uspořádání jednotlivých prvků míst velení, úpravu a vybavení pracovišť jednotlivých funkcí oddělení, ale také racionální využití současných a v budoucnu postupně zaváděných prostředků mechanizace a automatizace, která umožňuje zrychlit a podstatně usnadnit práci velitelů a štábů.

K hlavním nedořešeným problémům v oblasti mechanizace a automatizace velení patří

- roztržitost úsilí a nízká koordinovanost výzkumné a vývojové práce,

- nesystémovost projektového díla,
- nízká rozpracovanost teorie velení a zejména teorie a metod výstavby automatizovaného systému velení,

- v prostředcích organizační a mechanizační techniky převládají ještě (bez ohledu na dnešní rozvoj) zastaralé a méně výkonné typy. Jejich využívání nebylo centrálně řízeno a není proto v souladu s potřebami práce velitelů a štábů v polních podmínkách,

- nevhodnost používaných periferních zařízení samočinných počítačů pro vojenské účely a nedostatečná pozornost jejich vývoji,

- v současné době nemáme unifikovaný prostředek pro přenos dat k polnímu použití.

V uplynulém desetiletí přes řadu potíží a nedostatků v oblasti mechanizace a automatizace velení dosáhli jsme i kladných výsledků:

- do armády jsme zavedli samočinné počítače a zvládli jejich provoz,

- zvládli jsme základy projekční techniky, její činnosti a programování, zpracovali jsme některé operačně taktické projekty a řadu vědeckotechnických a administrativních projektů,

- připravili jsme vlastní specialisty se středním a vysokým vzděláním,

- vytvořili jsme vědeckovýzkumnou základnu,

- vytvořili jsme řídicí orgány pro rozvoj mechanizace a automatizace velení,
- dosáhli jsme mezinárodní spolupráce s ostatními armádami Varšavské smlouvy.

V ČSLA dochází nyní ke konsolidaci oblasti mechanizace a automatizace ve velení. Dokladem toho je zpracovaná a vydaná „Základní rámcová linie rozvoje mechanizace a automatizace ve velení ČSLA na léta 1970 až 1975“, ve které jsou stanoveny základní směry rozvoje této oblasti. V současné době se mechanizace a automatizace ve velení v ČSLA konstituje v ucelenou oblast, která má vytyčené cíle, řídicí a funkční orgány a je schopna se spolupodílet na rozvoji velení.

Při vytváření cílů této oblasti vychází ČSLA plně z principů mezinárodní spolupráce mezi armádami Varšavské smlouvy.

c) V oblasti metodiky práce

Organizace a metodika práce uvnitř jednotlivých stupňů velení a jejich ná-

plň musíme podřídit cílovému chování nejen celkovému systému velení, ale i systému každého jednotlivého stupně.

Metodika práce štábů je vlastně způsob racionalizace velení, umožňuje vytvořit pevné metodické návyky v práci velitelů a štábů, které jsou nezbytné v poli, kdy dochází k velmi složitým situacím, k časové tísní, vysokému fyzickému a duševnímu vypětí velitele a jeho štábu. Bez vžitých návyků a bez pevné organizace dochází ke stavu, který snižuje nejen efekt práce, ale i akceschopnost příslušníků štábů.

V celé práci štábů nejde o nic jiného, než o zpracování informací, které jsou nutné k rozhodnutí velitele a jeho zabezpečení. Proto metodika práce musí vycházet z funkční náplně metodiky nadřízeného velitele a plně navazovat na ni tak, aby celý cyklus velení měl pevně vžitý systém, který se promítá od nejvyššího stupně velení až k výkonným orgánům.

Ovšem metodika práce má své omezení dané kvalifikací jednotlivých pracovníků štábů, jejich individuálními vlastnostmi, jakož i stupněm zavedení a využívání mechanizace a automatizace do práce štábů a velení vůbec naráží na nepřipravenost operačních štábů pro práci s touto technikou v oblasti dokumentace.

Štáby rozpracovávají a používají celou řadu vzorové dokumentace, která ovšem odpovídá předpokládanému jejich použití manuálním způsobem, používaným ke konci druhé světové války. Mnoho času ztrácíme na úkor účasti na přímém řízení vojsk a z toho důvodu jsou určité pokusy o zpracování formalizované dokumentace v návaznosti na strojové využití. Jejich typovost je však různá, nemá návaznost a téměř vůbec se ještě nepoužívá. Důvod je i v tom, že značná část pracovníků, kteří se na vlastní tvorbě formalizované dokumentace nepodíleli a tudíž plně neznají její význam, nedovedou ji ani v praxi použít. Příčina je i v tom, že důstojníci štábu málo znají možnost

zaváděné výpočetní techniky a těžko se zbavují tradičního způsobu štábní praxe.

Proto můžeme vidět dvě tendence v myšlení a přístupu k racionalizaci práce štábů:

a) snaha po zvyšování počtu příslušníků jednotlivých štábů. Tyto extenzivní snahy jsou z hlediska efektivnosti omezené jak celkovou možností dělby práce štábu, tak hlavně tím, že ve svých důsledcích ohrožují VS před nepřátelským průzkumem a tím před zničením. Tato snaha vyplývá bohužel z tradičního pojetí práce a nemůžeme z ní dále vycházet.

b) Snaha po vytváření metodik práce velitelů a štábů pro jednotlivé rozhodovací procesy. Tento směr racionalizace velení je formou intenzifikace velení, což je směr, kterým se budeme ubírat a tím vytvářet i předpoklady pro zavádění automatizace do velení.

Tento směr však vyžaduje jednotnou formalizovanou dokumentaci v celé ČSLA, která bude zahrnovat jak dokumenty pro velení vojskům, tak dokumenty výkazové, operační i pomocné. Jejich výpočet podává předpis OPER-2-1 „Štábní práce v poli“ a tento musíme sladit s tím, jaké informace můžeme MAV zabezpečit.

V ČSLA byla v duchu závěrů konference v Moskvě v květnu 1969 vypracovaná určitá část formalizované dokumentace. Při zpracování byly využity vzory, které zaslal generální štáb MLA a RLA. Zatím tuto dokumentaci však nemůžeme v současné době ještě používat. Vychází z perspektivních hledisek rozvoje velení a její používání má i nezbytnou návaznost v rámci všech armád států účastníků Varšavské smlouvy, která není doposud ukončena.

V každém případě musíme na všech stupních položit důraz na zvládnutí a využívání prostředků malé a střední mechanizace a automatizace. Mnohé prostředky jsou už zavedené a některé automatizační prostředky budou zaváděny postupně do polních štábů již v této pětiletce. Proto obecný požadavek na racionalizaci cyklu velení je nutný. Jen tak můžeme přistoupit k postupnému zavádění automatizační techniky a jejímu využití v práci štábů.

Čtvrtý bod referátu uváděl možné směry rozvoje soustavy polního systému velení v ČSLA

Je třeba rozpracovat možnou perspektivu rozvoje na 5–10 let, abychom pochopili cíle úkolů rozvoje velení dnes a v nejbližších letech.

Očekáváme, že proces velení bude v budoucnu nejvíce ovlivňovat rozvoj mechanizace a automatizace. Chceme-li v budoucnu dosahovat dalšího zkvalitnění systému velení, bude třeba zaměřit pozornost především na tyto otázky:

1. Za rozhodující považovat polní systém velení, kde klást důraz na zabezpe-

čení rychlého a plynulého přechodu z mírové na válečnou činnost. Proto budeme dbát na maximální shodnost válečné a mírové organizační struktury a připouštět jen ty rozdíly, které jsou nezbytné pro zabezpečení mírové služby.

2. Usilovat o maximální naplněnost počtu orgánů velení již v míru.

3. V tvorbě organizačních struktur budeme i nadále důsledně uplatňovat zásadu maximální shodnosti sovětské a naší organizační orgánů velení.

4. Vyřešíme systém stálých styčných skupin na stupni front, a armáda, který koaliční způsob vedení operací nutně vyžaduje. Skupiny připravíme nejen po stránce odborné, technické, ale i jazykové.

5. **Přípravu řídicích kádří**, hlavní úsilí vědeckovýzkumné práce, vývoj techniky apod. musíme usměrnit již nyní přímo k **cílové kvalitě** řízení a velení, neboť v těchto směrech vytváříme již dnes podmínky pro její uplatnění nejen v národním, ale i koaličním systému.

6. Mechanizaci a automatizaci polního velení chceme rozvíjet **dvěma směry**:

a) **průběžnou racionalizaci současného systému** polního velení dostupnou nebo vyvíjenou technikou komplexně, podle zpracované koncepce rozvoje mechanizace a automatizace,

b) cestou výstavby polních automatizovaných systémů velení vojskům (PASUV) při respektování jednotlivých podsystémů podle dohod přijatých představiteli generálních štábů armád Varšavské smlouvy, při čemž řešení vševojskového podsystému považovat za základní.

7. **Mobilní velitelské stanoviště**. V ČSLA, při respektování náročných požadavků odolnosti ZHN, pohyblivosti, manévrovosti i rychlosti svinování a rozvinování míst velení, jsou v rozvoji sledovány tyto směry:

a) **mobilní úkrytové stanoviště** odolné proti ZHN dvojího typu (VESTA B a VESTA C).

Je určeno ke kolektivní ochraně živé síly a technických prostředků s maximální odolností na místě.

Složení pracoviště VESTA z vozidla, vyhloubení úkrytu, zahrnutí pracoviště zeminou a opět naložení si mechanický prvek zabezpečí sám;

b) **skříňové pracoviště** — štábní automobil na podvozku S-430 poskytuje ochranu proti radioaktivnímu prachu a BChL. Toto pracoviště má od r. 1974 nahradit dosavadní štábní automobily;

c) **rozkládací štábní automobil POROST**

o užitečné ploše 22 m². Toto pracoviště budujeme podle zkušeností SA, NDR, PLR a bylo vyzkoušeno na cvičeních.

Způsob využití jednotlivých stanovišť stanovíme ještě letos.

8. V polní spojovací soustavě

Spojovací soustava bude v perspektivě nedílnou součástí technické základny automatizovaného systému velení jako automatizovaná spojovací soustava zabezpečující přenos dat.

Půjde především o

— zvýšení počtu utajených telefonních kanálů na operačním stupni velení a na rozšíření systému utajeného telefonního spojení na taktický stupeň velení,

— výrazné zkvalitnění spojovací soustavy na taktickém stupni velení zavedením nových výkonných rádiových stanic,

— podstatné zvýšení počtu kanálů na hlavních spojovacích směrech, zvýšení pružnosti a odolnosti spojovací soustavy na operačním stupni velení, zavedením mnohakanálových rádiových a stroposférických stanic a linkového traktu,

— zvyšování odolnosti spojovací techniky proti účinkům ZHN cestou zabudování důležitých spojovacích zařízení do úkrytových prostředků „VESTA“ nebo do hermetických vozidel a na taktickém stupni do OT.

Spojovací soustavu jako celek budeme rozvíjet metodou kombinace principů přímých spojů s principem pomocných spojovacích uzlů (u rádiového spojení chceme dosáhnout souladu mezi možnostmi rádiového spojení a požadavky štábů. Zvýšení dosahu na operačním stupni do 200 km, na taktickém stupni do 50 km. Hlavní zásady organizace rádiového spojení nebudeme podstatně měnit.

9. V oblasti metodiky práce velitelů a štábů

a) Jednotná metodika práce

Na základě výzkumu a rozboru současných metod práce polních štábů chceme sjednotit metodiku jejich práce a stanovit neoptimalnější, ověřené a závazné pracovní postupy. Cílevědomě vytvářet předpoklady pro perspektivní systém práce, který respektuje objektivní vývoj vojenské a vliv moderní výpočtové a spojovací techniky. V polních štábech ujednotit metodiky práce rozhodovacích procesů, a to od počátku výcvikového roku 1971.

b) Jednotná dokumentace

Chceme sjednotit, zredukovat a postupně typizovat, standardizovat a formalizovat štábní dokumentaci, která vychází z komplexního a systémového projektu v rámci Spojených ozbrojených sil. Kriticky přehodnotit potřebu jednotlivých dokumentů a vymezit nejnutnější informační obsah. Formalizaci dokumentace řešit nejprve pro účelný a nejrychlejší provoz informace technickými spojovacími prostředky. V souladu se zaváděnou mechanizací a automatizační technikou pro přenos dat a zpracování informací budeme řešit formalizaci z hlediska nejvýhodnějšího zpracování informací.

c) Progresivní organizace štábních kolektivů

Organizaci štábních kolektivů přizpůsobíme požadavkům jednotné metodiky práce. Budeme podporovat rytmičnost, cykličnost a plynulost práce jednotlivých informačních uzlů. Vhodným seskupením pracovníků na společných pracovištích snížíme množství technických součinnostních vazeb a zvýšíme centralizovanost toku informací.

d) Progresivní organizace VS a soustavy velení

Organizace metodiky práce, progresivní organizaci pracovních kolektivů a potřebného toku informací musíme přizpůsobit potřebám nově zaváděných automatizačních prostředků a možnostem spojovací techniky.

Zaměříme se zejména na zkrácení času

- informačních operací (ve fázi základního informačního organizování a operativního velení) a

- při rozvíjení a svinování míst velení.

Chceme zmenšit místa velení snížením použitých prostředků a jejich obsluh, nebo nalézt zcela nový způsob velení. Dosáhnout vysokou mobilitu VS a schopnost operativního velení za pohybu nebo za krátkých zastávek.

e) Vybavení štábů a pracovišť velitelů potřebnou technikou

Mechanizaci — vzhledem k poměrně nízkým finančním nákladům a bezprostředním výsledkům — chceme uplatnit v nejbližším období. Po nasycení štábů touto technikou a jejím zvládnutím chceme dosažený stupeň udržovat a modernizovat.

Technické prostředky budeme zavádět podle jednotné koncepce rozvoje MAV.

V této oblasti musí být pravidlem, že technické prostředky a podmínky práce se důsledně přizpůsobují potřebné organizační práci a nikoliv naopak.

Důležité bude také z hlediska průkaznosti výsledků technizovat především ty pracovní operace, kde můžeme dosáhnout podstatný časový zisk, odstranit námahu, zvýšit přesnost a bezpochybovost nebo ušetřit počty zpracovatelů (vykonavatelů).

Technickou racionalizaci plního velení chceme soustředit do dvou základních úseků:

A) Na další zdokonalování a technizaci přenosu informací, jako vůbec základního předpokladu výstavby progresivní informační soustavy.

Technizaci přenosu informací chceme řešit jako hodnotu spojení a utajení předávaných zpráv. Zvláštní pozornost budeme věnovat technizaci vnitřních sdělovacích okruhů. Chceme dosáhnout co nejrychlejšího postupu informace od zprostředkujících spojovacích prostředků k adresátovi. Dále zvyšovat rychlost, spolehlivost a utajenost přenosu informací. Současně vytvářet organizační i technické předpoklady pro přenos dat.

B) Na další technizaci procesu sběru, shromažďování, registrace zpracování a výdaje informace jakož i na další zdokonalování pracovních pomůcek štábů.

Chceme zkracovat časy informačních operací, zejména při postupu informace od zdroje k adresátovi, mechanizovat záznam informace. Instrumentalizací reprogramických prací uvolnit pracovníky pro kvalifikovanou duševní práci, zvyšovat informovanost a možnost souběžného plánování. Organizačně i technicky tak vytvářet podmínky pro budoucí automatizaci.

Etapovost racionalizace plního systému velení je podmíněna rozvojem potřebné techniky a možnostmi jejího masového použití. Technický rozvoj bude proto limitovat i časové hranice zamýšlených organizačních a metodických opatření při racionalizaci plního velení.

Na řešení úkolů rozvoje velení v rozsahu této první úrovně je nezbytné, aby se podílely především funkční složky hlavních řídicích orgánů armády, příslušníci štábů a z vojenské praxe a část vojenskovědecké základny (včetně vojenských škol), a to v souladu se záměry mezinárodní spolupráce.

10. Výstavba polního automatizovaného systému velení (PASUV)

K realizaci perspektivního automatizovaného systému polního velení můžeme učinit závěry, že **automatizovanou integrovanou informační soustavu, která pokryje oblast polního velení, můžeme vybudovat až v poměrně vzdálené budoucnosti.**

Automatizaci polního velení bude předcházet ještě dlouhý racionalizační proces, uskutečňovaný do značné míry technickými prostředky nižší úrovně a opatřeními neinvestiční povahy, zcela nezávislými na stavu technického rozvoje.

Perspektivní technizace polní informační soustavy bude velmi mnohostranná,

postupná a velmi nákladná. Vědeckovýzkumné a vývojové projekční práce vyžadují rozsáhlé pracovní kapacity. Proto realizace tohoto procesu je uskutečnitelná jen v úzké, **efektivní mezinárodní spolupráci**, řízené podle reálné a zdůvodněné koncepce rozvoje polního velení, platné pro všechny armády sdružené podle Varšavské smlouvy pod Spojeným velením.

11. V oblasti vědeckovýzkumné práce a technického rozvoje velení další zkoumání vidíme ve třech rovinách, tj. v rovině teoretické, experimentální a praxi. V nich se promítá všech 5 oblastí velení a jejich vzájemné vazby jak v rovině vertikální tak i horizontální.

Závěr referátu obsahoval výzvu, že je nutné všechny úvahy probrat v plodné diskusi v sekcích, zamyslet se nad možnou a navrhovanou cestou v integraci a efektivnosti řešení rozvoje velení. V našem myšlení musíme zachovat těsnou návaznost na koaliční systém a národní aspekty vidět pouze jako základní východiska k dosažení koaliční integrace v celé šíři a hloubce. Takovýto přístup bude vhodným příspěvkem i pro podzimní konferenci k otázkám rozvoje velení.